

*Zegel van de kooplieden van Harderwijk uit 1262
Randschrift: "sigillum burgensium de harderuwich"*

kwartaalblad van
HERDEREWICH
de oudheidkundige vereniging
van Harderwijk en Hierden

VITTEPRAETJE

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Vereniging "HERDEREWICH"
Postbus 210 . . . . . 3840 AE Harderwijk
e-mail: redactie@herderewich.nl Internet: www.herderewich.nl
Giro 303 61 92

In dit nummer:

Samenvatting RAAP-rapport Harderwijk Waterfront Zuid	pag. 2
Het Belgenproject	pag. 9
Nederlandsche Jaerboeken (deel 1749) 2	pag. 10
Storm in een glas water	pag. 12
Nieuwe rijksdienst	pag. 16
Harderwijk in 1837	pag. 17
Wat is dit?	pag. 21
Uit de oude doos (3)	pag. 22
Van alles wat ver-EEUW-igd (32)	pag. 23
Bas Schuurkamp	pag. 30
Harderwijkers en/of Hierders (30)	pag. 35
Verborgten schatten in ons gemeentearchief	pag. 37
Samenstelling bestuur, werkgroepen en meewerkende leden	pag. 39
+ een losse agenda	

Samenvatting RAAP-rapport Harderwijk Waterfront Zuid Deelgebied Boulevard/Strandeiland

N.C.R. de Jong

In opdracht van de gemeente Harderwijk verrichtte RAAP Archeologisch Adviesbureau van 20 maart tot en met 5 april 2006 een waarderend archeologisch onderzoek door middel van proefsleuven aan de Boulevard. Vooraf had reeds eerder een inventariserend onderzoek, bestaande uit een karterend boor- en een bureauonderzoek plaatsgevonden (zie Vittepraetje 2006 nr. 2).

Resultaten van het onderzoek

Geologie

Het plangebied is, door de ligging in de bebouwde kom van Harderwijk, als “niet gekarteerd” weergegeven op diverse geologische en bodemkundige kaarten. Wel is bekend dat de diepere ondergrond van Harderwijk uit grofzandige en grintrijke smeltwaterafzetting bestond. Hierop is gedurende het Weichselien dekzand afgezet. Dit dekzand vormt een grote laaggelegen vlakte met enkele zandruggen. Harderwijk ligt op zo'n zandrug. De dekzandvlakte is vanaf het Neolithicum met veen bedekt.

In de laaggelegen vlakte is een merengebied ontstaan, dat in de Romeinse tijd Flevo Lacus en in de Middeleeuwen Aelmere werd genoemd. Uit het merencomplex ontstond de Zuiderzee. Deze werd afgesloten in 1932 door de Afsluitdijk.

Vanaf de Late Middeleeuwen is de kuststrook als gevolg van de zich uitbreidende Zuiderzee verdrongen en zijn grote stukken veen en land weggeslagen. De dekzandrug waarop Harderwijk ligt zal aan de zeezijde grotendeels geërodeerd zijn door invloeden van de Zuiderzee. Het onderliggende dekzand en de smeltwaterafzetting zijn sindsdien afgedekt met Zuiderzee-afzetting.

Vermoedelijk bestond de bodem in het onderzoeksgebied, vóór de periode dat de huidige Dolfinarium-infrastructuur ontstond, uit lage enkeerdgronden, overgaand in lage zandgronden alsmede grofzandige en grintrijke smeltwaterafzettingen richting het Wolderwijd. Plaggenbemesting, of waarschijnlijker ophoging met huishoudelijk afval uit de stad, kenmerken veel lage enkeerdgronden in dit gebied.

Bodem

Het inzicht in de geologische opbouw van de bodem dat door verschillende vooronderzoeken was verkregen, werd grotendeels door het proefsleuvenonderzoek bevestigd. Bovenop de gelaagde Zuiderzeeafzettingen bevindt zich een pakket opgebrachte grond (19e eeuw en jonger).

De puinconcentraties die op verschillende diepten zijn aangetroffen getuigen van een dynamische kustlijn. Telkens werden pogingen ondernomen

om de kust te beschermen en land te winnen door het storten van puin en afval, welke werden afgedekt door kleipakketten in perioden waarin de zee de overhand kreeg (einde 18e eeuw).

Archeologie

Ligging proefsleuven, geprojecteerd op de kaart van Jacob van Deventer (1560)

De Hogebrug.

In werkput 1 is een deel van de havenbrug blootgelegd. Aan de zuidwestzijde zijn 17 ingeslagen palen opgetekend, aan de noordzijde staan 20 palen vrijwel tegen elkaar. In het midden van de brug zijn 9 palen opgetekend. Deze lagen zowel binnen de brug als aan de noordzijde buiten de

Ligging proefsleuven op de huidige kadastragegevens.

havenbrug. Op grotere diepte zijn aan de westzijde ook nog twee balken waargenomen. Al het houtwerk vormt een deel van de havenbrug, die in deze verschijningsvorm dateert uit de late 18e eeuw.

Eén veel grotere eikenhouten paal stond aan de buitenzijde, uit de lijn van de brug. De paal is geïnterpreteerd als onderdeel van een oudere fase van de brug.

De constructie van de havenbrug bestond uit verticale, ingeslagen palen, die een breedte van 3 m overbruggen.

De geringe breedte geeft aan dat er geen druk verkeer over de havenbrug heeft plaats gevonden. Dwars liggend hout, dat de staanders horizontaal verbonden heeft, is niet aangetroffen. Het dwarshout zal na het in onbruik raken van de brug verwijderd zijn, als het al niet aan de grillige Zuiderzee ten prooi was gevallen. De brug is later opgevuld met puin.

Palen van de Hogebrug.

Van het hout van de Hogebrug zijn vijf monsters genomen voor dendrochronologische datering. Drie palen hebben een datering opgeleverd. De oudere paal had een kapdatum van 1604 AD +/-5. Opvallend was dat een paal van grove den een nagenoeg gelijke kapdatum opleverde: kort na 1605 AD.

Het derde monster van een eikenhouten paal leverde een veel latere datering. Deze had een kapdatum 1783 +/- 6. Waarschijnlijk vertegenwoordigt de rij palen waar laatstgenoemde paal zich bevond een reparatiefase

uit de late 18e eeuw. Deze palen zijn ook veel korter en veelal gelijk van vorm. De fase van de havenbrug zoals hij grotendeels is blootgelegd dateert dus uit de vroege 17e eeuw.

De Lagebrug

In werkput 2 ter hoogte van de Vischpoort is de tweede havenbrug aangetroffen. De meest opvallende vondst betrof hier een scheepswrak. Van de brug zijn slechts drie eikenhouten palen in de vijf meter brede proefseuf aangetroffen. De palen stonden nagenoeg in een rechte lijn. De overbrugde afstand bedroeg 3 m. Dit komt exact overeen met de breedte van de Hogebrug.

De datering van de Lagebrug kon vanwege het geringe aantal jaarringen van de paal niet vastgesteld worden. Wel is een duidelijk te dateren ophogingslaag aangetroffen. Deze was op grond van het vondstenmateriaal te dateren tussen 1660 en 1670. Het is niet duidelijk wat de relatie tussen de ophogingslaag en de reeds aanwezige havenbrug is.

Direct aan de oostzijde tegen de havenbrug is een deel van een scheepswrak blootgelegd. Van het wrak is ongeveer 2,5 m van het vlak aangetroffen, dat richting voorschip in de wand van de put verdween. De drie vlakplanken, schaarse resten van een boordplank en bunplaat waren alleen waarneembaar. Spanten, knieën, leggers en boorden zijn bij de waarneming niet geconstateerd. De indruk bestond dat deze oudtijds al bewust verwijderd waren. Slechts een klein deel aan de stuurboordzijde van de middelste vlakplank was beschadigd.

Deel van de bunplaat van de gevonden punter.

Ondanks de summiere gegevens was het mogelijk het type schip te bepalen. Het moet een klein, punterachtig vaartuig zijn geweest. Tevens kon geconcludeerd worden dat het om het achterschip ging.

Vondsten

Aardewerk

Roodbakkend aardewerk

Het roodbakkend aardewerk vormt de grootste bakselgroep. Het betreft voornamelijk grote vormen. De herkomst is voor het overgrote deel uit Nederland. Een klein deel komt mogelijk uit het naburige Nederrijnse en Wesergebied. Het materiaal dateert uit de 17e tot en met de 19e eeuw.

Enkele opvallende fragmenten roodbakkend aardewerk waren:

- ? een peervormig 18e of 19e eeuws kannetje,
- ? een hoekfragment van een vuurstolp met ringeloorversiering, midden en laat 17e eeuw,
- ? een randfragment van een roomkan, eveneens met ringeloorversiering, uit de 17e of eerste helft 18e eeuw,
- ? een bodem van een kan, waarvan de standring geknepen was op een wijze die doorgaans alleen werd toegepast bij steengoed kannen uit de 14e en 15e eeuw .

Witbakkend aardewerk

Deze categorie heeft maar weinig scherven opgeleverd. Het zijn fragmenten van potten, een steelkom, borden en een kacheltegel. Tussen jonger materiaal werd een kleine scherf van een bord van zgn. Hafnerwaar gevonden, datering 15e eeuw.

Steengoed

Scherven van deze categorie waren gering in aantal. Het is een mix van diverse voorwerpen: flessen, kruiken, voorraadpotten, kannen, een beker en een aantal knickers. De meeste voorwerpen zijn voorzien van een laagje zoutglazuur. Dit geglazuurde steengoed dateert uit de late 16e tot en met de 19e eeuw. Enkele voorwerpen zijn gezien de versiering en de afwerking uit Westerwald, Stadtlohn en Vredens afkomstig. De niet geglazuurde scherven zijn in het algemeen te dateren in de 14e en 15e eeuw.

Majolica

De aangetroffen vormen van majolica betroffen enkel borden, hoofdzakelijk spiegels en grote platte delen van de borden. Datering laat 16e en geheel 17e eeuw. Een enkel voorwerp mogelijk in de 18e eeuw, waarschijnlijk een Nederlands product.

Fiaence

Bordfragmenten en twee fragmenten van zalfpotten. De datering is hoofdzakelijk uit de 18e eeuw.

Porselein

Vijf kleine fragmenten van Chinees porselein uit de tweede helft van de 17e eeuw.

Industrieel wit

Fragmenten van diverse borden en een vrijwel compleet twee-orig kopje van zgn. Pearlware. Een van de bordfragmenten had een blindmerk en is op basis hiervan gedateerd tussen 1850 en 1870. Het betreft een Maastrichts product. Het twee-orig kopje is een duidelijk Engels product, afkomstig uit Staffordshire. Zeer waarschijnlijk heeft het als suikerkop deel uitmaakt van een groter servies dat gemaakt is rond 1775.

Grijsbakkend aardewerk

Deze categorie bestaat uit twee fragmenten van een zgn. Jijdepo. Dit aardewerk is afkomstig uit Jutland in Denemarken. De gevonden fragmenten betroffen een pootje en een deel van de rand van een grape. Ze zijn afkomstig uit een laat 17e eeuwse context.

Glas

De glasfragmenten bestaan hoofdzakelijk uit delen van wijnflessen, datering 17e en 18e eeuw. Daarnaast is er ook een fragment van een zgn. koeienoog aangetroffen. Een koeienoog is het centrum van een rondgeblazen, uitgedraaide plaat glas. Op basis van de bijvondsten moet het koeienoog in de 17e eeuw gedateerd worden. Als laatste is een bodem van een veelhoekig drinkglas aangetroffen, eveneens gedateerd 17e eeuw.

Pijpaarde

De aangetroffen kleipijpen uit de ophogingslaag konden gedateerd worden in het derde kwart van de 17e eeuw. In de overige lagen werden meerdere pijptypen teruggevonden. Hiervoor kon geen sluitende datering vastgesteld worden. Wel staat vast dat er geen pijpen waren van voor 1700.

Bouwmaterialen

Bakstenen kwamen in zeer ruime mate voor. Het betrof hoofdzakelijk gebroken bakstenen, puin van gesloopte huizen, gestort ter demping en ophoging van de gronden voor de stadsmuur. Gave bakstenen zijn tijdens het onderzoek niet aangetroffen, zodat er geen precieze datering van individuele stenen gegeven kan worden.

Vanwege het ontbreken van zowel kloostermoppen als machinaal vervaardigde bakstenen mag worden aangenomen dat er geen bakstenen gevonden zijn die vóór de 16e of na de 19e eeuw gemaakt zijn. Afgaande op de formaten en de baksels van de stenen, in combinatie met de datering van de overige vondsten uit de diverse lagen, zijn de stenen te dateren in de 17e en de 18e eeuw.

Bot

De vondsten zijn veelal slachtafval bestaande uit varkens- en runderkaken. Enkele stukken bezitten duidelijk snij- en haksporten. Op basis van de overige vondsten uit de lagen waaruit het bot afkomstig was, is geen eenduidige datering mogelijk.

Leer

In diverse bodemlagen zijn een aantal leerfragmenten gevonden. Het betrof enkele schoenzolen en een stuk bovenleer.

Metaal

De aangetroffen voorwerpen zijn gemaakt van ijzer, lood, koper, messing en zilver. Ze komen vooral uit werkput 2. De groep ijzeren voorwerpen bestaat vooral uit handgesmede ijzeren spijkers van diverse formaten. Onder de loden voorwerpen waren twee deelbewerkerloden uit de lakenindustrie. Eén van de loden was een zogenaamd pijplood. Het was gestempeld met één X (mogelijk twee) binnen een parelrand. Twee aangetroffen knopen zijn eveneens van lood en dateren uit de (late) 17e eeuw. Voorts zijn er loden netverzwaringen, een pijplodje en vijf (pistolet)kogeltjes gevonden.

De koper en messing vondsten bestaan hoofdzakelijk uit munten. Uit de vondsten uit de 17e eeuwse stortlaag bij de Havendam blijkt nog eens dat deze grond van elders uit de stad is gekomen. Hierin bevonden zich een gegoten roodkoperen lepelsteel, een geel koperen schoengesp, twee messing knopen, een kop van een kandelaar en twee gordijningen.

Interpretatie

Op de vindplaatsen 1 en 2 zijn de resten aangetroffen van de oude havenbruggen. Het aangetroffen deel van de Hogebrug dateert uit het begin van de 17e eeuw, met een reparatiefase uit de late 18e eeuw. De datering van de havenbrug bij de Vischpoort (Lagebrug) is niet vastgesteld. Opmerkelijk is hier de ophogingslaag met louter vondstenmateriaal uit de jaren "60 en "70 van de 17e eeuw. Deze ophogingslaag loopt dwars door de havenbrug.

Zoals U in een vorig nummer van dit blad hebt kunnen lezen, is het Streekarchivariaat gestart met het zogenoemde "Belgenproject".

Waarom zijn wij juist nu hiermee gestart? Omdat het in 2014 honderd jaar geleden zal zijn dat de Eerste Wereldoorlog begon.

De bedoeling is dat wij tegen die tijd over een website kunnen beschikken met een mooi stukje Harderwijkse geschiedenis. Op deze site worden ook alle gegevens van de gevluchte en geïnterneerde Belgen in Harderwijk beschikbaar gesteld.

Wellicht zult u denken "2014", dat duurt nog zo lang, dat kan toch nog wel wachten. Niets is echter minder waar. Alleen al het aantal geïnterneerden dat hier gedurende de oorlog verbleef, bedraagt naar schatting 15.000 en waarschijnlijk is deze schatting nog te laag. Het invoeren in de computer van de gegevens van al deze mensen is voor de paar vrijwilligers die momenteel aan het project werken haast onbegonnen werk.

Wij zijn daarom op zoek naar meer vrijwilligers, die willen meewerken het project te laten slagen. Geïnteresseerden kunnen hiertoe op de woensdagen contact opnemen met Gert Hemstede, tel. 0341 411454 of alle dagen per e-mail gert@streekarchivariaat.nl

In het gemeentearchief, beheerd door het Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe, berust o.a. een unieke boekenreeks met als onderwerp: "Merkwaardigste geschiedenissen die voorgevallen zijn binnen den omtrek der Verenigde Provintien sedert het begin van 't Jaer MDCCXLVII". De reeks bestrijkt de periode van 1747 tot 1798 en is daarmee completer dan menig universiteitsbibliotheek. Wat men schrijft over "Harderwijk" wordt als een nieuw feuilleton in het Vittepraetje gepubliceerd. In 1748 werd Harderwijk niet vermeld.

HARDERWYK (blz. 317, 318 en 319)

De heer Martinus Holtzhey¹, door den Prins Erfstadhouder tot Muntmeester der Provintial Geldersche Munte alhier aengesteld zynde, was in die qualiteit door een Commissie uit de Rekenkamer dezer Provintie plechtig geinstalleerd, zynde daer toe uit het midden hunner Ed. Mog. gecommiteerd geweest de Heer Alhard Philips, Baron van der Borgh, Heer van Verwoolde, Langendyk en Dethemolt, Lid van de Ridderschap des Graefschaps Zutphen enz. enz. die, benevens den Heer Mr. Engelbert van Eck, Sekretaris van hooggemelde Rekenkamer deze plechtigheit verrichtte.

Den 8 der voorleden Maend, eerste Verjaerdag van den jongen Erfprins, Wilhelm V. was hier, door de Heeren Studenten, met het afsteken van allerlei Vuurwerken, treffelyk gevierd. Dan de vreugde zoude nog volkomener geweest zyn, was zy niet getemperd geweest door het ongeluk, den Heer Student Baron van Coevorden tot Rande, overgekomen. Dees Heer, des daegs te voren, met zynen Hospes, op zyne Kamer bezig zynde, met Vuurpylen te maken, raekten eenige ponden buskruid in brand, waer door beide die Heeren, en voornamelyk de eerstgenoemde in deszelfs aenzicht, zeer bezeerd werden. Had de Heer van Coevorden de praesentie niet gehad van zich onmiddelyk voor over op het bed neder te werpen, zyn E. zoude, naer allen schyn, het leven daerby in geschoten hebben. Doch door dat beleid waren de vonk en vlam gevat hebbende deelen zoo in aenzicht als kleederen terstond gedooft, die Heer het gevaer ontworsteld, en neffens deszelfs Hospes, door verdere goede hulpmiddelen, thans weder hersteld. De slag van het in vuur geraekte Kruid was zoo geweldig geweest dat de zolder daer door ingevallen, en de muren zelfs geborsten waren. Ondertusschen is het aenmerkelyk dat een ander Student, zich ten zelve stonde daer ook bevindende, het minste letzel nochtans niet gekregen had.

Den 29 derzelve Maend, had zyne Doorl. Hoogheid de Regering dezer Stad ook veranderd, en dezelve, die thans uit drie supernumerairen boven het ordinaire 12 getal bestond, weder tot dat getal gereduceerd, en vervolgens aengesteld tot Burgermeesters, de Heeren Mr. Willem van Holthe, en mr. Johan Apeldoorn : tot Schepenen en Raden de Heeren Mr. Jakob Winter van de Graef, Henrik Bonen, Mr. Arnold Pronk, Mr. H. van Westervelt tot Essenburg, Bernard Wilhem Pannekoek, Mr. Nikolaes Wilhelm de

Meester, Rudolf Otto Schrassert, Wilhelm Jan van Westervelt, Mr. Frans Oosterbaen, en Wilhelm Herman Baron Van Broekhuizen, Heer van de Lathmer. Voorts was als Sekretaris gecontinueerd de Heer *Mr. Johan Schrassert.* Uit de Gemeensluiden, die mede gecontinueer zyn, waren tot Presidenten verkoren de Heeren *Henrik Oostbaen en .. Wezenhagen.*

1. Martinus Holtzhey (geboren 6 mei 1697 te Ulm) werd door de prins/erfstadhouder tot muntmeester aangesteld. Holtzhey schepte er veel genoeg in om zelf stempels te snijden waardoor het werk op de munt nog wel eens verwaarloosd werd. Onder hem waren de muntgezellen genoodzaakt allerlei bijbaantjes te nemen om in hun onderhoud te kunnen voorzien. Op 11 oktober 1752 werd hem op eigen verzoek ontslag verleend en vertrok hij naar de munt van Zeeland. (bron: <http://www.uiten.nl/gelderland.htm>)

Stadhouder Willem V (1748 - 1806)

Familiwapen Van Broekhuizen

Familiwapen Van Westervelt

Storm in een glas water

M. Pijnenburg

Over de Zuiderzeepartij van Eibert den Herder

Eibert den Herder, bij menigeen bekend als grote roerganger van de strijd tegen afsluiting der Zuiderzee, fabrikant, schilder en bij een enkeling zelfs als de grondlegger van het toerisme in Harderwijk, heeft voor nog een nalatenschap gezorgd, die bij minder Harderwijkers bekend is: **Eibert den Herder als politicus**. Sinds 1927 was hij raadslid namens de CHU, nu werd het tijd voor het grote avontuur. Naar eigen zeggen scheidde hij zich af van de CHU, omdat deze partij zijn belangen omtrent de Zuiderzee niet landelijk kon verdedigen, zodat hij in de jaren dertig als eenling tegenover de Harderwijkse gemeenteraad kwam te staan. Er moesten meer vrijheden komen omtrent het toerisme, waarvoor hij zich toentertijd al sterk maakte. Hij pleitte onder meer voor een dienstregeling van zijn Holland-Veluwelijn op zondag. Deze zondagsrustverstoring werd hem in het orthodoxe Harderwijk niet in dank afgenomen.

In 1933 richtte Den Herder zijn eigen landelijke partij op. De Zuiderzeepartij was geboren. Den Herder, een goed spreker met ervaring in de gemeenteraad van Harderwijk, kreeg echter niet de juiste steun. Zijn partijleden en -bestuur waren amateuristisch. De eerste openbare bijeenkomst van de partij was een fiasco. Er was zelfs geen bestuurslid aanwezig. Nog dramatischer was het feit dat de kieslijst in Harderwijk niet op tijd werd ingediend door het partijbestuur, waardoor alleen in Den Helder en Utrecht kon worden gestemd op de Zuiderzeepartij. Den Herder zelf was de kieslijst gaan indienen in het district Den Helder. Hij kreeg meerdere malen last van motorpech, toen hij met zijn auto langs de Zuiderzee reed. Hij noemde het politieke avontuur tijdens die eerste vergadering: "een storm in een glas water" en meldde ook: "alle moeite is vergeefs. De gehele actie is te halsoverkop in elkaar geschoefd." ¹

ZUIDERZEE-PARTIJ

OPENBARE VERGADERING

op Woensdag 15 Maart a.s. des
avonds 8 uur in de Concertzaal.

Onderwerp :

„Wat wil de Zuiderzee-partij?”

Toegang vrij.

De partij van Den Herder was samengesteld uit zijn medestanders. Niemand was politiek onderlegd, wat blijkt uit het schrijven van de partij aan de leden van het Koninklijk Huis, het parlement en de landelijke en regionale dag- en weekbladen. Voorzitter van de partij is Den Herder zelf. De secretaris Aart Klaassen was net als penningmeester Barend Petersen en bestuurslid J. Tromp Jz. vishandelaar. De overige bestuursleden, Petersen, Jansen en Foppen, werden met HK-registratienummers achter de naam genoemd, dus waren zij waarschijnlijk Zuiderzeevissers in Harderwijk.² Toch blijkt uit de opkomsten dat Den Herder wel een breed draagvlak had in zijn woonplaats. Zijn ideeën, zoals ook in zijn brochures beschreven, spraken mensen aan. Tijdens de openbare bijeenkomsten en vergaderingen in 1933 sprak Eibert meerdere malen en zijn uitspraken werden door het publiek goed ontvangen. Een belangrijke uitspraak tijdens de verkiezingsstrijd was: "Liever drie gulden in stormweer verdienen, dan tien gulden als gift ontvangen".³

De Harderwijkse bevolking was positief over het voornemen van Den Herder om de Kamer te betreden. Zo schreef een onbekend persoon in een column van de Harderwijker Courant lovende woorden:

*Die Zuiderzeesche steunwet, is een geweldig prull!
De man die dat gemaakt heeft, beslist een grote 0! (...)
Wel zijn er veel partijen, toch kan er best één bij.
Haar naam die is natuurlijk, de Zuiderzeepartij!
Men snapt het wel, dat den Herder werd eerste kandidaat,
die opstaat met de Zuiderzee, en ermee slapen gaat! (...)
Ik stem op onzen Eibert, dat is een flinke vent,
die visscherij en vissers, tot op z'n duimpie kent."*

(w.g. getekend: Pieterman)

De redactie van de krant reageerde, uitzonderlijk genoeg:

*Had Pieterman geweten,
't geen met de lijst gebeurd',
dan had hij 't schoone dichtsel behouden
..... of verscheurd."*⁴

Er zijn wel enige negatieve klanken in het neutrale Schilder's Nieuws- en Advertentieblad van Harderwijk en omgeving te lezen, maar de gemiddelde kiezer zou Eibert hebben gevolgd in zijn meningen. Omdat hij onverkiesbaar was in Harderwijk, riep hij tijdens een vergadering zijn gasten op blanco te stemmen: "Onder de huidige omstandigheden kan ik mijn stem niet uitbrengen op lieden, die mij langzaam uitmergelen en op visschers en

houders van nevenbedrijven het uitstervingsstelsel toepassen, zodat ik niet beter weet dan blanco te stemmen." (5)

Wanneer tijdens de vragenronde een aanwezige antwoordde dat hij toch CHU zou gaan stemmen, en niet blanco, ontstond er onrust in de zaal. Een enkeling uit de zaal riep te gaan stemmen op een communistische partij, waarna uit angst ruim 80 personen tot de Zuiderzeepartij toetraden. Naderhand was de rust weergekeerd en kon het door Den Herder uitgereikte lied "Wij kunnen haar niet missen, die rijke Zuiderzee" ten gehore worden gebracht.⁶

De „Zuiderzee=Partij”

Bezoekt de openbare vergaderingen, die gehouden worden op
Dinsdag 25 April, des middags van 3-5 en des avonds van
8-10 uur in de groote zaal van Casino, Drift, Utrecht.

Gelegenheid tot debat.

Entrée 10 cent.

Volk van Nederland!

Weet ge dat de afsluiting bijna 900 miljoen, de Wieringermaerpolder kost en bijna 134 miljoen, plus het verhoogen en verzwaren van de andere dijken, enz. enz. in totaal ongeveer 300 miljoen kost?

Weet ge dat wij door de afsluiting onze Zuiderzeevisscherij, Waddenzeevisscherij en gedeeltelijk de Noorzeevisscherij vernietigd hebben met hare nevenbedrijven, die gehapt-misereerd ook 200 miljoen waard zijn?

Weet ge dat als we de heele Zuiderzee droog maken er nog 1200 miljoen bij komt?

Weet ge dat het verleggen van de Amsterdamsche Hoofddijk ook 15 miljoen kost?

Weet ge dat het IJselmeer door gebrek aan Oevervegetatie en Bodemorganismen een sinkput zal worden en al het geld voor een forellenvisscherij ook weggegooid is?

Weet ge dat de Veluwe en het Gooi ontwaterd zullen worden waarvan de gevolgen niet min te overzien?

Weet ge dat Noord-Holland door de schrale voorjaarswinden veel meer door nativorsten geïstereerd zal worden?

Weet ge dat de afwatering van het IJselmeer niet in orde is en dat opnieuw een Staats-Commissie is benoemd en het enorme bedrag zal kosten om die afwatering in orde te krijgen?

Weet ge dat het systeem uitwateringssluizen niet geschikt is voor een Zeedijk?

Weet ge dat na het Hoelmer niet op peil is te houden de verbinding met de Boven Rijn, als die niet over Utrecht was gekomen, een Geldersche Vallerdrain was geweest?

Weet ge dat de bodem van de Zuiderzee maar voor de helft kiel, het restant meest zand en dus financieel een bedenkwaas put is?

Weet ge dat het vreeddelingenverkeer naar Markie-Volendam (± 70.000 per jaar) vernietigd wordt?

Weet ge dat de vloed met een flinke bries uit het Noord-West al 2 Meter hoog tegen de afsluiting oploopt, terwijl maar op 1 Meter gerekend was bij zware storm?

Weet ge dat met een vliegende storm uit het N-West tot Noord, de vloed nog 3 à 4 Meter hooger zal komen en het water dan een manslengte over buiggen en sluisen zal gaan?

Weet ge dat men de geduperden inplaats van schadeloos te stellen (in 1918 beloofd) naar de N-Oostpolder wil sturen als polderorgens?

Weet ge dat het gehele werk wel 2000 miljoen zal kosten en dat op een onverantwoordelijke wijze met Uw belastingpenningen wordt omgesprongen, wat door Minister Reymer is schand? Vraag, wijlen Mr. Verhouteran niet, wat maken we droog, de Zuiderzee of de schelmeij?

Weet ge dat de heer den Herder, Industrieel te Harderwijk, voor al die misère jaren lang gewaarschuwd heeft?

Zorgt dat hij in de Kamer komt!

**Stemt den Herder
No. 1 van Lijst 2**

Toch had Eibert door, dat zijn partij in Harderwijk nog weinig kon uitrichten. Vermoedelijk hebben zijn aanhangers, waaronder de 80 nieuw toegetrokken leden, blanco gestemd tijdens de verkiezingen van 26 april 1933. Aan deze vervroegde verkiezingen deden maar liefst 54 partijen mee, waarvan er maar 14 één of meerdere zetels behaalden. De Zuiderzeepartij van Eibert haalde landelijk een totaal van 338 stemmen, natuurlijk te weinig voor een kamerzetel.⁷

Den Herder heeft in Harderwijk nog wel geprobeerd de verkiezingen te beïnvloeden. Tijdens een bijeenkomst van de Vrijzinnige Democraten (VDB) op dinsdag 18 april 1933 in Harderwijk, onder leiding van de Rotterdamse kandidaat Jan Schilthuis, hebben Eibert den Herder en zijn partijgenoot Aart Klaassen tijdens de vragenronde lastige vragen gesteld aan Schilthuis en de zijnen, om onrust te stoken onder de aanwezige kiezers.⁸ Zoals Den Herder zelf al meldde: de Zuiderzeepartij was een "storm in een glas water", een fiasco. Na zijn korte politieke carrière had Den Herder nog plannen genoeg. Hij schreef nog enkele brochures, tot zijn dood in 1950. Ook de industrieel en ondernemer Den Herder had nog geen afscheid van de stad genomen. Het pleiten voor een strand, naast de haven, leidde tot de aanleg van het Veluwestrand in Harderwijk. Later werden door zijn zoons, Frits en Coen, nog een camping en een speeltuin aangelegd en de rederij werd uitgebreid. De rederij voer ook na de afsluiting van de Zuiderzee op Amsterdam, en voor de wachtende passagiers werd een aantal zeezoogdieren gekocht. De broers waren zo geïnteresseerd in de dieren, dat zij begin jaren zestig een aantal bruinvissen en in 1965 een viertal dolfinen naar Harderwijk haalden. Met de komst van de dolfinen werd het eerste Dolfinarium van Europa in Harderwijk geopend, waardoor de economie van Harderwijk dankzij Eibert den Herder en zijn zoons een impuls kreeg, waarvan de stad nog altijd profiteert.

Ik wil graag de heren N.C.R. de Jong (Oudheidkundige Vereniging Herderewich) en T. Goossens (Streekarchivariaat Noordwest Veluwe, vestiging Harderwijk), bedanken voor hun inbreng m.b.t. dit artikel.

Noten

1. "Nieuws uit stad en omgeving", Schilder's Nieuws- en Advertentieblad XIII, 18-3-1933
2. "Nieuws uit stad en omgeving", Schilder's Nieuws- en Advertentieblad XIII, 29-7-1933
3. "Nieuws uit stad en omgeving", Schilder's Nieuws- en Advertentieblad XIII, 25-3-1933
4. "Het Vrije Woord: De Zuiderzee-partij", Harderwijker Courant IXC, 22-3-1933
5. "Nieuws uit stad en omgeving", Schilder's Nieuws- en Advertentieblad XIII, 25-3-1933
6. idem
7. Koen Vossen, Vrij Vissen in het Vondelpark. Kleine politieke partijen in Nederland 1918-1940 (Amsterdam 2003) 233
8. "Nieuws uit stad en omgeving", Schilder's Nieuws- en Advertentieblad XIII, 22-4-1933

Nieuwe rijksdienst

Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten

Vanwege de nadruk op het totaal, het cultuurlandschap als één geheel, zijn in 2006 de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, waaronder het Nederlands Instituut voor Scheeps- en onderwater-Archeologie, samengevoegd tot één nieuwe rijksdienst:

Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten.

Positie

De Dienst is onderdeel van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en treedt op onder de directe verantwoordelijkheid van de staatssecretaris van Cultuur en Media. Als dienst van de rijksoverheid biedt zij het overzicht van de cultuurhistorische waarden in ons gehele land, inclusief de verankering in de wet die daarbij hoort. Zij vertelt de verhalen achter deze waarden en adviseert bij belangenafwegingen op nationaal, regionaal en lokaal niveau.

Op het gebied van internationale samenwerking levert hij een waardevolle bijdrage door de uitwisseling van informatie en kennis.

Kennisinstituut

Kennis van zaken is de noodzakelijke basis voor goede erfgoedzorg.

De Dienst zorgt ervoor dat anderen toegang krijgen tot het erfgoed en zijn betekenissen in de brede zin van het woord, zowel virtueel als fysiek. De Dienst geeft toegang tot de informatie over plekken, structuren, kennis en verhalen over het erfgoed en maakt de waarde ervan op een systematische wijze zichtbaar, begrijpelijk en zo mogelijk genietbaar.

Adressen:

Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten

Postbus 1600, 3800 BP Amersfoort, (033) 42 17 421, fax (033) 42 17799, info@racm.nl. www.racm.nl

RACM Amersfoort

Kerkstraat 1, 3811 CV Amersfoort, (033) 42 27 777.

RACM Lelystad

Oostvaardersdijk 01-04, 8244 PA Lelystad, (0320) 269700.

RACM Zeist

Broederplein 41, 3703 CD Zeist, (030) 69 83 211

Het nu volgende reisverslag is ontleend aan een afschrift van een publicatie in "De Vriend des Vaderlands", twaalfde deel, 1838.

"Des namiddags te 3½ ure, vertrokken wy met de Diligence van Bouricius naar Harderwyk. Wy reden de Hoevelakensche poort (Amersfoort) uit en lieten het dorp van dien naam op eenigen afstand regts liggen, zagen kort naby hetzelfde een nieuw aangebouwd buitenverblyf, en reden langs een' aangenamen weg, voorzien van akkers met tabak, boekweit (in vollen bloei), rogge, aardappelen, enz. naar Nykerk, een klein landelyk stadje, dat byna geheel van den tabakshandel leeft; van daar leidde onze weg vooreerst langs een fraaye buitenplaats van den Baron van Lijnden van Hoevelaken, en vervolgens langs onoverzienelyke velden rogge en boekweit, tot het dorp Putten; hetzelfde zag er vry welvarende uit, doch de Kerk was zeer in verval. Na Putten ontmoeteden wy nog kleine stukjes bebouwde velden, doch reden daarna door eene onoverzienelyke heide tot Ermelo, dat midden in die heide ligt en, behalve de Kerk, er zeer vervallen uitziet¹. De weg tot Harderwyk is verder steeds in denzelfden trant, tot ongeveer ¼ uur voor de stad, alwaar men tot aan de poort eiken hakhout aantreft.

Aan de Smee- liever Barriërepoort, die wy inreden, vonden wy eene wacht van Koloniale soldaten, die, gelyk men weet, sedert een aantal jaren in deze stad in bezetting liggen. Minder bekend is het hoe juist Harderwyk, dat daaraan een groot deel van deszelfs tegenwoordige welvaart te danken heeft, de verzamelplaats onzer, voor de O. en W.I. Koloniën bestemde, troepen geworden is.

De Smee- of Barriërepoort zoals hij er moet hebben uitgezien. De echte "poort" is in 1828 gesloopt

Onze tegenwoordige Minister van Koloniën, toen Kolonel, van den Bosch, belast met het oprigten van een depôt voor de Indische troepen, wilde zulks te Delft vestigen, doch de yverige Regering van Harderwyk kwam met een verzoekschrift de Delvenaars voor. Zoo zegt men dat ook Holland's oudste stad menige nuttige inrigting, die dezelve had kunnen bekommen, elders heeft zien vestigen². Nadat wy aanvankelyk in het smerige Logement, naar een' paardenstal gelykende, voor hetwelk wy uit de Dilligence afstapten, op aanbeveling te Amersfoort, onzen intrek genomen hadden, kregen wy gelukkig kort daarop, door eenen vriend, eene andere aanwyzing in het Wapen van Zutphen³, waar wy ons zeer wel bevonden en van onzen schrik bekwamen.

In den vroegen morgen van den 25sten wandelden wy de stad in alle rigtingen door. Dezelve bevat eenige fraaye huizen.

De openbare gebouwen, zooals de Kerk der Hervormden en de Kazerne der Indische troepen (het voormalige Muntgebouw der Provincie Gelderland), zyn nog het meest bezienswaardig; het Stadhuis verkeert in eenen zeer slechten toestand⁴.

Harderwyk heeft geen toren meer; dezelve is in 1780 na de namiddag- Godsdienst, zonder vroeger blyken van bouwvalligheid gegeven te hebben⁵, plotselings ingestort, op éenen muur na, waaraan het klokkespel is blyven hangen. De zaak liep gelukkig af, d.i. zonder ongelukken aan menschen te veroorzaken.

In 1803 is het overschietende gedeelte, daar men hetzelfde niet durfde afbreken, omgeschoten⁶, ten einde ongelukken voor te komen.

Het gebouw der voormalige Hoogeschool, later Athenaeum, en Fransche Kerk⁷, is thans een magazyn, voor de troepen ingerigt. Tegen over hetzelfde bevindt zich de voormalige Hortus of Kruidtuin, thans een eenvoudige tuin, daar verre de meeste zeldzame planten en boomen verdwenen zyn.

De Latynsche School, by de Groote Kerk der Hervormden geplaatst, werd thans zeer verfraayd en met groote ruiten voorzien. Jammer inderdaad dat

de zoo veelbelovende toenmalige Rector Terpstra, zoo kort genot van deze aangename verandering heeft gehad ⁸. Het terrein voor de kerk is met smaak aangelegd. By eene wandeling, die wy om de stad deden, vonden wy een aantal fraaye tuinhuisjes, aan de andere zyde der stadsgrachten gelegen.

Vischpoort, zeer oud en teekenachtig?

Alle poorten zyn, op twee na, (waarvan eene er zeer oud en teekenachtig uitziet ⁹), die aan de zee uitkomen, afgebroken, en in fraaye barrières herschapen, waar de Kolonialen de wacht hielden; onder deze bevonden zich een aantal Jagers van het Corps van Cleerens¹⁰, dat eigenlijk in Kampen in bezetting lag.

In ons Logement hadden wy een paar Duitse Studenten ontmoet, die eenige dagen daarna de soldatenmontering droegen. Zoo kwam hier ook

een Napolitaansche deserteur aan, die in zyne uniform veel naar een Hansworst geleek.

Er is eene aangename wandeling, tussen twee ryen boomen, aan zee, op welke een aantal visschersvaartuigen en beurt- of vrachtschepen lagen ¹¹. Op zyde der Kazerne en der Ermelosche poort is ook nog een groot terrein met boomen beplant en met wandelwegen aangelegd ¹². Te 4½ ure verlie- ten wy, met de Diligence van Vermeulen, die van Utrecht kwam, Harder- wyk en reden door de Zwolsche barrière ¹³, langs eenen heerlyken straat- weg, voorby eene ry tuinen van Harderwyk ingezetenen, en vervolgens langs eiken hakhout, rogge- en boekweïtvelden en moestuinen, tot het gehucht Hierde. Verder op is de weg afgewisseld met buitenplaatsen ¹⁴ en boerenwoningen, hetgeen eene aangename verscheidenheid oplevert, tot het dorp Nunspeet”.

Door de voetnoten 4 en 8 wordt het duidelijk dat Harderwijk werd bezocht in 1837, na 8 maart. De vissersschepen langs de kant geven de indruk dat het zaterdag of zondag was. Er werd gewandeld op de 25ste van een onbekende maand. Als het vermoeden over het weekend terecht is, dan komen zaterdag 25 maart en zondag 25 juni in beeld. Het is ook nog van belang dat de velden vol stonden met rogge (oogsttijd vanaf 25 juli) en boekweit. De meest waarschijnlijke datum is daarom zondag 25 juni 1837.

1. In Putten was de situatie precies andersom
2. Met Delft is het later toch nog goed gekomen
3. Nu bekend als Hotel Baars
4. Dit betreft de toestand van voor de herbouw. De “eerste steen” i.v.m. de herbouw is in de loop van 1837 gelegd
5. In 1772 was al bekend dat de toren bouwvallig geworden was. De instorting vond plaats op 28 januari 1797, eerst rond 10 uur en vervolgens rond 12 uur
6. In werkelijkheid vond dit plaats op 27 februari 1797
7. In Harderwijk bestond een Waalse gemeente in de periode 1687 -1816. De Hogeschool of Academie werd in 1648 gesticht en in 1812 definitief opgeheven. Het Athenaeum werd in 1815 gesticht als een soort voortzetting van de verdwenen Hogeschool, maar in 1818 al weer opgeheven
8. Rector Terpstra overleed op 8 maart 1837
9. In die tijd was de Bruggepoort er ook nog. Met de “teekenachtige” poort werd wellicht de Vischpoort bedoeld
10. Dit korps werd opgericht bij K.B. van 25 november 1831 en ontbonden in 1839. Het bestond uit Belgen die tijdens de Belgische Opstand (1830) de kant van Nederland hadden gekozen
11. Deze wandelroute is terug te vinden op een kaart uit ca. 1810. Het gaat om een gebied tussen de Vischpoort en de Bruggepoort met de naam “Ooster Welle”
12. Hiermee wordt de Plantage bedoeld
13. Men reed door de Luttekepoortstraat
14. Achtereenvolgens passeerde men de landgoederen Essenburg, Hulshorst, Groeneveld en De Haring (nu deel van Groeneveld)

Wat is dit?

N.C.R. de Jong

In het vorige Vittepraetje toonden we u de volgende foto.

De heer T.J.J. van Bruggen meldde ons het volgende: “Dit stuk gereedschap is een zinksnijder, die gebruikt werd om langs een ijzeren lineaal (een rei) een diepe groef te krassen in een grote zinkplaat. Door de zinkplaat te buigen brak het zink op de kras door. De dan ontstane smalle zinkplaten werden bijv. gebruikt om stukken dakgoot te maken met behulp van een zet- en/of rollenbank. Deze stukken dakgoot werden dan ter plaatse op het dak aan elkaar gesoldeerd”.

Hieronder tonen we u een soort mesje. Kunt u ons vertellen waarvoor het gebruikt werd?

U kunt bellen naar 0341-421342 of mailen voorzitter@herderewich.nl
Alvast bedankt.

Harderwijk, een oud hoekje bij de haven

“Eénmaal in het bezit van groote voorrechten na de ommuring in 1229 door Graaf Otto II, nam Harderwijk door koophandel en drukke scheepvaart op de noordelijke landen van Europa spoedig zeer sterk in bloei toe en bezat zelfs de Geldersche munt. Dat de stad in hoog aanzien stond, kan men ook afleiden uit het feit, dat zij van 1647 tot 1812 een Hoogeschool had, waaraan beroemde hoogleeraren waren verbonden en die groote mannen heeft opgeleverd.

Herhaaldelijk heeft de stad door gewelddadigheden, plunderingen en brand geleden; de jaartallen 1280, 1372, 1503, 1511, 1528, 1672, 1775, 1825 (watersnood), herinneren er aan.

De hoofdbestaansbronnen van de sympathieke bevolking van deze stille, fraaie Zuiderzeestad, welke eenige jaren geleden door het versterkte garnizoen meer vertier kreeg, zijn landbouw, handel, visscherij en daarmede verband houdende bedrijven”.

noten

afbeelding = Havendam hoek Zoutkeet

jaar 1280 = oorlog met Hamburg

jaar 1372 = oorlog met Hertogin Mechteld

jaar 1503 = stadsbrand

jaar 1511 = oorlog met Karel van Egmond

jaar 1528 = oorlog met Keizer Karel

jaar 1775 = overstroming

jaar 1825 = overstroming

Het jaar 1907 begint niet goed voor een - niet met name genoemde - inwoner van Hierden. Hij is na een ongeluk met kruit enige tijd rond blijven lopen, maar komt tenslotte toch bij een dokter terecht, die hem naar het Ooglijdersgesticht in Utrecht doorstuurt.

Bij het station raakt een wielrijder gewond als gevolg van een over de weg gespannen draad.

R. P. TEN BROEK & ZONEN
Bruggestraat en Markt Harderwijk,
berichten door deze de
ONTVANGST der nieuwe
zwarte en crème
JAPONSTOFFEN.
De collectie is zeer mooi
en de prijzen billijk.
Levertijd een dag.
Minzaamst aanbevelend.

Per 1 januari krijgen de zaken die voorheen gedreven werden onder de naam van Gebr. Ten Broek een andere naam. De drie broers E.C.W., R. en A.C.W. ten Broek, zonen van de eigenaar, maken bekend dat zij de zaken op de Markt en in de Bruggestraat zullen voortzetten onder de naam Firma R.P. ten Broek en Zonen. Ook de schilderszaak van de erven Kappers krijgt een andere eigenaar in de persoon van Fred. J. Kappers, die zich "Geëx. Teekenaar, Huis-, Plafond- en Decoratieschilder" noemt.

De eerder door T. van Maanen aangevraagde vergunning voor een bewaarplaats voor benzine in de Vijhestraat wordt verleend. Op 23 februari wordt de zaak, alsmede de naastgelegen bakkerij van de heer Koot geopend. De krant constateert dat hierdoor de Vijhestraat op de plaats van het vroegere hotel Kamm "zeer verfraaid" is. De Gebr. Den Herder hebben voor de garnalenvisserij een botter met een petroleummotor van 25 PK aangeschaft. Om de werkzaamheden niet op de openbare weg te hoeven uitvoeren, willen de vissers een apart plaatsje hebben voor het onderhoud van hun netten.

Op 9 januari wordt Mr. P.H.F. Bijl de Vroe geïnstalleerd als griffier bij het kantongerecht. Bij de gemeente krijgt volontair Van Esveld een vaste benoeming als 2e commies ter secretarie. Begin januari verblijven er enkele schippers uit Schiedam en Vlaardingen in de stad voor het aanwerven van matrozen voor de haringvangst.

Er is veel vraag naar huishoudelijk personeel, uit andere plaatsen en uit Harderwijk. MEVROUW Willemsen aan de Friesche Gracht vraagt een nette dienstbode en MEJ. Schaftenaar op de Markt een net kindermisje. Verder vraagt MEVROUW Bijl de Vroe-Mollerus "eene bekwame keuken-

meid en eene kinder-tweede-meid, goed kunnende naaien, strijken en tafeldienen, beiden van de P.G." Enkele personen plaatsen zelf een advertentie om werk te vinden, zoals een net meisje, dat naaihuizen of werk aan huis vraagt of iemand op het adres Kerkstraat 80C, die een "werk- of waschhuis" zoekt.

Een net Meisje,
goed kunnende naaien, stoppen en mazen, zoekt eenige **naaihuizen of werk aan huis.** Ook genegen de wasch op te maken.
Adres NIJBOER, Friesche gracht
Harderwijk.

In de gemeenteraad zijn er nog steeds wat strubbelingen over de scholen. De Inspecteur voor het Lager Onderwijs en de districtsschoolopziener hebben de gemeente bezocht en daarbij een onderhoud gehad met de burgemeester. Na achttien jaar moet de heer Kreiken, het hoofd van school C, wegens zijn gezondheid zijn werkzaamheden beëindigen. De onderwijzer Terheggen neemt zijn functie voorlopig waar. De heer Beumer, het hoofd van school A, solliciteert naar de Chr. Kweekschool voor onderwijzers te Amsterdam, waar hij benoemd wordt. Zijn aanstaand vertrek wordt door velen betreurd, zo is te lezen in de krant van 2 maart. Twee weken later volgt het bericht dat hij toch bedankt heeft voor de benoeming en in Harderwijk blijft.

Op 2 januari is een gedeelte van het vaste kader van het Koloniaal Werfdepot uit de kazerne vertrokken. Dit is het begin van de opheffing van het Werfdepot, dat vele jaren bronnen van inkomsten opgeleverd heeft. Wie pogingen deden voor vertrek van het Werfdepot "hebben heel wat op hunne verantwoording genomen", zo wordt geconcludeerd. Na een paar weken worden ook de herstellende zieken overgeplaatst naar Utrecht. Voor deze z.g. reconvallescenten zou het daar gezonder zijn. Half maart volgt de overplaatsing van de militaire bakkerij en het levensmiddelenmagazijn. Voortaan zal de levering vanuit Amersfoort geschieden.

De adjudant-onderofficier Ephraïm vraagt per 1 april zijn pensioen aan. Hij is 42 jaar in diverse rangen werkzaam geweest. Veel militairen, maar ook burgers zullen hem als vriend missen. Bij een verkoping in zijn woning aan de Stationsweg worden diverse bezittingen van de hand gedaan.

Aan dezelfde weg bevindt zich de woning van wijlen Marten Raaijen, waar op 22 maart erfhuis gehouden wordt. Per 22 februari 1908 zal vrijkomen voor verhuur het boerenerf genaamd Het Kasteel op Groot Essenburg. Bij J.D. Klaassen, Vischsteeg 2 te Rotterdam is te bevragen de huur of koop van een "sinds 50 jaar bestaande en nog in werking zijnde bakkerij" te Harderwijk. In de gymnastiekzaal van school B aan de Vischmarkt wordt een houtverkoping aangekondigd. Op 7 januari is er aanbesteding van het

rooien van stobben "in het Aschpotje van den weledede heer L. van Esveld".

Een bekende stadgenoot, de heer B.R. Hoetink overlijdt op 89-jarige leeftijd. Hij is bestuurslid van de vereniging voor Werkverschaffing en (president-)kerkvoogd van de Hervormde Gemeente geweest.

De heer Hans Johs. Sem, weduwnaar van J.W. Bade, heeft ook een hoge leeftijd bereikt. Hij overlijdt op de leeftijd van 87 jaar. Ook hij is bekend van de vereniging voor Werkverschaffing, waar hij penningmeester geweest is. Verder was hij brandspuitmeester en diaken en ouderling in de Hervormde Gemeente. Hij heeft een bedrag van fl. 1000.= aan de diaconie gelegateerd. Er is ook sprake van een legaat voor het zelfde doel uit de nalatenschap van een zekere mevr. Schorer-Croes, maar dit is nog niet officieel per brief bevestigd.

De brievenbesteller G. van Raalten viert zijn 25-jarig jubileum. A. Bronsveld en H.E. Kuijman kondigen hun verloving aan en een vrijgezel zoekt per advertentie naar een huwelijkscandidate.

Huwelijk.

Ernstig gemeend. Jongmensch, 28 jaar, goede positie, knap uiterlijk, niet in de gelegenheid met dames in aanraking te komen, wenscht langs dezen weg in kennis te komen met eene **Burgerdochter**. Fortuin geen vereischte.

Brieven liefst met portret, dat op eerewoord zal worden teruggezonden, te zenden onder letter **M 23** aan het Bureau van dit Blad.

Op 21 februari trouwen de heer J. Ravesloot, candidate in de theologie, en mejuffrouw Louise G.C.M. van Dullemen. Na het huwelijk vestigen zij zich in Tull en 't Waal, waar hij op 3 maart door Ds. J. Buenk van Harderwijk tot predikant wordt bevestigd.

De diensten die tot nu toe 's woensdagsavonds in de Ned. Herv. Gemeente gehouden werden, worden gestaakt.

De bomen, die op het Kerkplein (oude kerkhof) gekapt zijn, blijven de gemeederen bezig houden. De wortelgaten zijn niet alle goed gedicht, waardoor er water in komt te staan en er bijna ongelukken gebeuren.

De bewoners van de Friesche Gracht vragen de gemeente om hun weg met sintels te bestrooien.

De gemeente besteedt de nodige werken aan, maar de stadsklok blijft maar steeds van slag, zo is te lezen. Hieraan wordt dan de conclusie verbonden: "Zelfs de tijd staat stil in Harderwijk".

De politie treedt op o.a. tegen personen die bij burgers om reisgeld bedelen en tegen hondenbezitters die hun hond zonder muilkorf laten lopen. Drie stropers, die in het bos met een lichtbak (in dit geval een fietslantaarn) op wild jagen, krijgen een procesverbaal.

De rechtbank in Zwolle veroordeelt N.M. en K.H. uit Harderwijk voor het weghalen van dennennaalden uit het bos tot fl. 3.= subs. 6 dagen hechtenis voor ieder. Zij hebben hiervoor wel een vergunning, maar niet voor het gebruik van een kar of wagen bij deze werkzaamheden.

A. van 't G. Jzn. van de Elsweg uit Hierden zit vast op verdenking van diefstal. Bij een huiszoeking worden vele elders vermiste voorwerpen aangetroffen, o.a. een schutterrijgeweer. Hij wordt vervolgens naar Zwolle getransporteerd en daar tot 9 maanden gevangenisstraf veroordeeld. De politie gaat op zoek naar de eigenaren van de buit, een partijtje latten, vier nieuwe ongeverfde gedraaide tafelpoten en een partij nieuwe gonjezakken.

Het inwonertal van de gemeente is in het achterliggende jaar met 62 personen gedaald van 7326 tot 7264 op 31 december 1906. Op die datum zijn er 75 vrouwen minder, terwijl het aantal mannen nog met 13 is gestegen t.o.v. een jaar eerder. Nog altijd is het aantal mannen ver in de meerderheid, n.l. 3831 tegen 3433 vrouwen aan het eind van het jaar. Er zijn in 1906 negen kinderen als levenloos geboren aangegeven, terwijl er geen kinderen buiten het huwelijk geboren zijn. Er zijn 57 huwelijken gesloten. Uit het overzicht godsdienstige gezindheid blijkt dat 19 personen hebben aangegeven niet tot een kerkgenootschap te behoren.

J.P. Heye (1809-1876)

Er is aandacht voor de dichter J.P. Heje ter gelegenheid van zijn 100e geboortedag op 1 maart. Op de scholen wordt i.v.m. deze dag ruim fl. 31.= ingezameld voor een nog nader te bepalen doel. Nog meer aandacht krijgt de 300e geboortedag van Michiel Adriaanszoon de Ruyter. Een serie postzegels, van ½, 1 en 2½ cent, is heel snel uitverkocht. Het plan is geopperd om aan de schooljeugd een portret en

versnaperingen aan te bieden. De hoofden van de scholen staan er gezien de kosten eerst afwijzend tegenover, maar het feest gaat toch door op 23 maart. Van regeringswege is bevorderd dat de scholen op die zaterdag gesloten zullen zijn en de gemeente betaalt fl. 87.50 mee uit de post Onvoorziene Uitgaven. De kinderen trekken in optocht door de stad en bij het gemeentehuis wordt het lied "In een blauw geruite kiel" aangeheven. De oudere kinderen krijgen een afbeelding van de zeeheld en de jongere een versnapering. De Ruyter blijkt bij veel kinderen niet echt bekend te zijn, want op de vraag wie hij is, wordt geantwoord "De redder van den Hoek van Holland". Hiermee wordt gedoeld op de ramp met de Berlin in die tijd en op de voortdurende aanwezigheid en geboden hulp daar van Prins Hendrik.

In deze tijd van het jaar houden veel verenigingen en instellingen hun jaarvergadering, zo ook het Onderlinge Veefonds. Het fonds sluit het jaar af met een batig saldo van fl. 375.= Eén van de leden, de heer Willem Prins, meldt dat in de omliggende plaatsen zoals Nunspeet en Ermelo eerst taxatie van het vee plaats heeft. Hij stelt voor dit ook hier in te voeren. Maar omdat er vrees bestaat dat de uitgaven hierdoor zullen stijgen, wordt dit voorstel niet aangenomen. Prins bedankt hierna als lid hetgeen, gezien zijn altijd waardevolle adviezen, door velen betreurd wordt.

Net als 100 jaar later is het in de herfst en vroege winter van 1906 en het begin van de januarimaand 1907 voortdurend zeer zacht geweest en wordt er al geklaagd over een kwakkelwinter. Wat februari en maart 2007 ons zullen brengen, is op dit moment (1 februari) nog onbekend, maar in 1907 slaat het weer na half januari radicaal om en wordt er voortdurend verslag gedaan van winterse taferelen.

Zoon Barend van de fam. P. Raaijen raakt op 130 Meter uit de kust in een gat in het ijs. Het ijs brokkelt af en het kost grote moeite om hem te redden. Geesbartus Olofsen begeeft zich op handen en voeten naar de plaats van het onheil en weet met hulp van anderen de drenkeling aan wal te brengen.

* * * Door dezen betuigen wij onzen
hartelijken dank aan G. OLOFSEN,
J. J. BUSER en allen die verder
met gevaar voor hun eigen leven onzen
zoon BAREND, toen deze op het punt
was te verdrinken, op 31 Januari j.l.
hebben gered.

P. RAAIJEN
en ECHTGENOOTE.

Harderwijk, 1 Febr. 1907.

Er wordt geschreven over de grote ijsmassa's voor de kust en enkele dagen later, eind februari, zijn als gevolg van stormen de Wellen bedekt met ijsschotsen. Zelfs in de krant van 13 maart is nog sprake van het ijs in de Zuiderzee en dat terwijl deze datum toch al aardig in de richting van Pasen gaat.

Op Palmzondag, 24 maart, worden in de Hervormde Gemeente de nieuwe lidmaten door Ds. Buenk bevestigd.

De Paasdagen vallen dus op 31 maart en 1 april. Tot twee keer toe wordt er in de week voor Pasen een schitterende koe door de stad geleid, een zg. "Paaschbeest", om voor de feestdagen geslacht te worden. Het dier is bestemd voor de slagerij van D. Visch Jhs.z., die op 29 maart, Goede Vrijdag dus, na de kerkdienst geopend zal worden.

Ondergeteekende maakt zijn geachten stadgenooten bekend,
dat hij zijn

 Vleeschhouwerij en

Varkensslagerij

Hoogstraat tegenover de Hondegardstraat zal openen op
Vrijdag 29 Maart.

Door levering van prima kwaliteit VLEESCH en door vlugge en nette
bediening hoopt hij zich het vertrouwen waardig te maken, hetwelk
zijn vader gedurende 33 jaren zoo ruimschoots mocht genieten.

Zich minzaam aanbevelend, Uw dw.,

D. VISCH Jhs.z.

Een echte Harderwiekse ondernemer in de renovatiebouw

Lopend door de binnenstad van Harderwijk zag Bas leegstaande en verpauperende pandjes staan. Dat is jammer en daar moet toch iets aan gedaan (en verdiend) kunnen worden. Deze gedachte liet hem niet meer los en als echte doener bleef het niet bij denken.

Dat was in 2004 toen Bas nog mede-eigenaar was van het door hem in 1997 opgerichte bedrijf "Schuurkamp Metaalbewerking". Hij begon met slechts één schoolverlater in dienst. Door hard werken ging het goed met het bedrijf en er werden meer medewerkers aangetrokken. Er werden machineonderdelen gerepareerd en zonodig vernieuwd in opdracht van vooral lokale bedrijven, waaronder "Frisia-Bagemma", productiebedrijven in de regio en de technische dienst van het Dolfinarium.

Na 5 jaar kwam er een compagnon bij en werd de naam veranderd in "Machinefabriek Harderwijk b.v." In 2004 is Bas uit het bedrijf gestapt en heeft zijn compagnon het bedrijf voortgezet. Nu werkt hij met een achttal medewerkers.

Met de "centjes" die Bas verkreeg door de overdracht van de machinefabriek aan zijn compagnon, ging hij zijn gedachten en hart voor het historische Harderwijk omzetten in daden. Hij kocht het leegstaande en verpauperde pandje op de hoek Pasenstraat/Jodenkerksteeg en ging als nieuwbakken projectontwikkelaar aan de slag. En niet van achter een bureau zoals "de grote jongens" dat doen, maar door zelf het voortouw te nemen en mee te bouwen. Het resultaat mag er zijn, het pandje staat er weer prima bij, het is verkocht en weer bewoond. Zo is weer een vervallen huisje in onze historische binnenstad volledig opgeknapt en aan het comfort van deze tijd aangepast, dankzij het ondernemingskarakter van deze nog jonge, echte Harderwijker.

Renovatiepandje Pasenstraat /Jodenkerksteeg

vóór en ná de renovatie

Wie is Bas Schuurkamp?

Sebastiaan Christiaan Schuurkamp (geb. 1974 in het "Nachthok") stamt uit een oud Harderwijks/Hierdens geslacht, waarvan de bekende gegevens teruggaan tot 1720 (voor nadere details: zie elders in deze uitgave). De vader van Bas (Lubbartus) was ook een vrije ondernemer en handelde als koopman in bijna alles "wat los en vast zat". Maar ook zijn moeder droeg bij aan het gezinsinkomen; zij had een kraam op de markt op het Kloosterplein en verkocht daar boekjes en kaarten. Vader is overleden, maar moeder is nog in goede gezondheid en woont (natuurlijk) nog steeds in Harderwijk.

De opa van Bas (heette ook Lubbartus) was eveneens een bekende Harderwijker en oefende het beroep uit van "voddenboer". Dat zouden we nu "opkoper van diverse materialen" noemen, of zoiets. De opslagruimte van Opa was gevestigd in de Nonnenstraat /Keizerstraat achter garage Mastenbroek.

En om nog verder terug te gaan: de overgrootvader van Bas Schuurkamp staat te boek als arbeider, maar werkte ook voor zichzelf in het oud papier.

De handelsgeest zit de familie kennelijk in het bloed.

Nieuw renovatieproject: Smeepoortenbrink 44

De recente activiteiten van Bas zijn duidelijk zichtbaar geworden in het drastisch verbouwen en verbeteren van deze slecht onderhouden voormalige tandartsenpraktijk. Reeds enkele jaren geleden hebben wij in ons verenigingsorgaan o.m. aandacht besteed aan het verwaarlozen van dit pand aan de Smeepoortenbrink. Een pand aan het historische Brinkje waar

rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en beeldbepalende huizen staan. Dit pand haalde duidelijk het beeldbepalende karakter van het Brinkje naar beneden. Beeldbepalend genoemd door de Gemeente, maar waarvoor door diezelfde Gemeente nooit initiatief is genomen om de eigenaar van het pand over te halen om het tenminste aan de buitenkant normaal te onderhouden. De omlijsting van de dakgoot hing er op het laatst al los bij met gevaar voor passanten en de markt kraam op de zaterdagen.

Na vele jaren is het nu aan deze jonge Harderwijkse ondernemer te danken, dat het pand drastisch is aangepakt. En al is de architectuur van dit pand aan de Brink destijds helaas niet aangepast aan het historische karakter en ook thans niet in overeenstemming daarmee is gebracht, toch is het een duidelijke verbetering t.o.v. de aanblik van de afgelopen jaren. Er zijn nu drie appartementen in aangebracht; twee ruime appartementen boven elkaar en een éénpersoonsappartement op de bovenste verdieping met een afzonderlijke opgang. Uitbreiding dus van woonruimte, waaraan zo'n dringende behoefte bestaat in het centrumgebied.

Over een vlotte medewerking daarbij van de Gemeente is Bas minder te spreken. Dat zou een stuk verbeterd kunnen worden. En waarom hij door de welstandscommissie verplicht werd om de twee op het pand staande dakkapellen uit te breiden tot drie stuks, is hem ook niet echt duidelijk. Het is nu wel wat druk op het dak geworden, terwijl de beide grote historische panden er naast ook slechts over resp. één en twee dakkapellen beschikken.

Bas loopt alweer te broeden over het aanpakken van een volgend project. Alle steun voor een dergelijke energieke Harderwijker - mede in het belang van de Gemeente en het woningaanbod in het centrum - zou zeker op zijn plaats zijn.

Bas slaat zijn vleugels uit

Niet alleen in Harderwijk, maar ook elders is Bas actief. In Veendam heeft hij een alleen nog voor afbraak geschikt huis gekocht, dit gesloopt en de kavel gereed voor nieuwbouw weer verkocht. In Zuidbroek bezit hij een grote schuur, die verhuurd is aan een bedrijfje, dat cascoboten afbouwt en afwerkt. Maar ook over de Nederlandse grens begint hij al activiteiten te ondernemen. Zijn oudste broer (ook al Lubbartus geheten) woont in Nieuw Zeeland en heeft daar een hoveniersbedrijf met de fraaie naam: "Holland Landscaping". Die broer bleek een nieuwe markt te ontdekken in de vorm van belangstelling voor caravans. En dat in een land waar tot nu toe de camper bij uitstek als vakantievoertuig dient. Een stuk of twintig gebruikte caravans heeft Bas inmiddels al naar Nieuw Zeeland laten inschepen, die allemaal direct doorverkocht konden worden. De vraag rijst nu wat voor activiteiten deze jonge ondernemer nog meer gaat aanpakken. Wel is te hopen, dat hij voorlopig nog een tijdje doorgaat met het opknappen van slecht onderhouden huizen in de binnenstad, als echte "Harderwieker" die zo bijdraagt aan het verfraaien en instandhouden van de historische binnenstad.

We kennen in Harderwijk ook de N.V. "Stadsherstel" die prachtige resultaten heeft geboekt in het helpen bewaren van waardevol erfgoed, bijv. op de Markt. Een particuliere ondernemer die ook meewerkt aan het instandhouden van het historische karakter of tenminste het onderhoud van panden aanpakt, zal kunnen rekenen op de sympathie van onze oudheidkundige vereniging. Hij verdient zeker ook waardering en medewerking van de Gemeentelijke instanties. Als je met een beperkt budget belangrijke renovaties uitvoert, woonruimte toevoegt en er ook nog je dagelijkse brood mee verdient, dan ben je niet gebaat bij onnodig lange procedures en onnodig trage besluitvorming. Bas slaat zijn vleugels uit buiten Harderwijk. Laten we hopen, dat hij ook voor Harderwijk behouden blijft.

Voordat Bas Schuurkamp met zijn eigen machinefabriek begon heeft hij 10 jaar gewerkt bij "Frisia-Bagama". Hij is getrouwd met een Bulgaarse die hij in Vlissingen heeft leren kennen. Na in Duitsland gewerkt te hebben kwam zij in Nederland, eerst in Amsterdam en daarna in Vlissingen, aan het werk en leerde vloeiend Nederlands spreken. Zij heeft dus ook al zo'n ondernemend karakter.

Inmiddels hebben Bas en zijn vrouw een zoontje (Chris Lubbartus), die met mamma regelmatig naar de bouwactiviteiten van pappa komt kijken. Zou het nieuwe Schuurkampje de ondernemingsgeest van zijn ouders in zijn genen meegekregen hebben en ook zo ondernemend worden?

Het jonge gezin Bas Schuurkamp

foto Rob Beute

We zijn benieuwd wat de volgende renovatieprojecten van Bas Schuurkamp in Harderwijk of Hierden gaan worden en wensen hem alle succes daarbij!

Op verzoek van de redactie van het Vittepraetje publiceren wij onderstaand de afstamming van Sebastiaan Schuurkamp, de Harderwijkse aannemer in de renovatiebouw.

Een stamreeks van 9 Harderwijks-Hierdense generaties

Een stamreeks is een regelrechte afstammingsreeks naar de verst bekende voorouder in mannelijke lijn, zoals hieronder volgt.

Hendrikje Beenen, weduwe van Willem Arendsen neemt in 1812 (akte 56) de familienaam Schuurkamp aan. In 1826 (akte 52) nemen 3 neven van haar zoon, Dirk Arendsen Schuurkamp, ook de naam Schuurkamp aan.

De afstamming van de oudbetovergrootvader, Willem Petersen, is niet helemaal zeker. Hij is vermoedelijk gedoopt vóór 1672. De toen aanwezige Franse troepen hebben de pastorie in brand gestoken. Het doopboek, dat bij Ds. Plancius in de pastorie werd bewaard, is daarbij in vlammen opgegaan. Doordat Willem zijn kinderen, zoals toen gebruikelijk was, naar zijn ouders heeft vernoemd, is de afstamming wel zeer waarschijnlijk!

Stamreeks

Sebastiaan SCHUURKAMP, geboren op 22-6-1974 te Harderwijk.

Ouders:

Lubbertus (Bertus) SCHUURKAMP, koopman, geboren op 25-11-1937 en overleden op 21-5-2004 te Harderwijk, begraven op 26-5-2004 te Harderwijk. Gehuwd op 7-6-1960 te Groningen met

Albertina Catharina Margareta ALBERTEMA, geboren op 19-2-1941 te Groningen.

Grootouders:

Lubbertus SCHUURKAMP, arbeider, geboren op 18-7-1898 en overleden op 23-1-1985 te Harderwijk.

Gehuwd op 5-9-1924 te Ermelo met

Evertje PLAKKE, geboren op 4-5-1904 te Nunspeet, overleden op 3-3-1988 te Harderwijk. Het gezin woonde Gr.Haverstraat Harderwijk.

Ze woonden achtereenvolgens Grote Haverstraat 16, Kerksteeg 1, Kleine Haverstraat 1, Rabbistraat 12, Blauwverversteeg 4, Zandsteeg, Oliestraat 24, Muntsteeg 6, Kleine Haverstraat 4, Jodenkerksteeg 18 en Israëlstraat 5 beneden.

Overgrootouders:

Hendrik SCHUURKAMP, landbouwer/koopman, geboren op 25-7-1866 te Harderwijk, overleden op 6-5-1954 te Harderwijk.

Gehuwd op 4-8-1897 te Harderwijk met

Margarita BRANDSEN, geboren op 12-7-1877 te Harderwijk.

Betovergrootouders:

Lubbertus SCHUURKAMP, landbouwer, geboren op 22-1-1839 en overleden op 10-2-1907 te Harderwijk.

Gehuwd op 28-6-1865 te Harderwijk met

Grietjen HAMSTRA, dienstmeid, geboren op 24-9-1840 en overleden op 10-3-1896 te Harderwijk.

Bev.reg. 1850-1855 Harderwijk: wijk 6, huis 60 in de Hondegatstraat.

Oudouders:

Dirk Arendsen SCHUURKAMP, daghuurder, geboren op 23-7-1786 te Hierden, overleden op 3-3-1845 te Harderwijk.

Gehuwd op 25-1-1822 te Harderwijk met

Aaltje Lubberts van der SCHUUR, geboren op 27-2-1795, gedoopt op 1-3-1795 en overleden op 9-3-1860 te Harderwijk.

Bev.reg.1850-1855 Harderwijk: wijk 1, huis 53 in het Muntsteegje.

Oudgrootouders:

Willem ARENSEN, gedoopt op 28-3-1751 te Hierden, begraven op 28-9-1801 te Harderwijk.

Gehuwd voor de kerk op 9-10-1774 te Harderwijk met

Henderikjen BEENEN, gedoopt op 22-11-1750 te Hierden, overleden op 9-6-1816 te Harderwijk.

Oudovergrootouders:

Arend WILLEMSSEN, geboren te Hierden, gedoopt op 13-12-1714 en begraven op 20-2-1784 te Harderwijk.

Gehuwd voor de kerk op 22-4-1737 te Harderwijk met

Hendrickje CORNELIS, geboren te Hierden, gedoopt op 22-4-1716 en begraven op 18-5-1795 te Harderwijk.

Oudbetovergrootouders:

Willem PETERSEN, geboren te Hierden (vermoedelijk zoon van Peter Evertsen en Petertje Claes). Begraven op 15-11-1720 te Harderwijk.

Ondertrouwd op 16-6-1695 te Harderwijk met

Geertje BEENEN, geboren te Hierden, gedoopt op 29-6-1679 te Harderwijk, begraven op 17-5-1751 te Harderwijk.

Verborgen schatten in ons gemeentearchief

K.Chr. Uittien

Gevonden door Mevr. Lien Baron bij de voorbereidingen voor de restauratie van haar pand. Het geheel zat in een aantal ordners in plastic zakken tussen de zolderbalken gestoken. Op mijn verzoek door haar overgedragen aan het gemeentearchief.

Administratie over de periode 1936-1948, bestaande uit in- en verkoopfacturen, pakbonnen, belastingaanslagen en diverse betaalbewijzen van: **Herenkapper G.J. Frielink, Markt 18, Harderwijk.**

Het geheel biedt een overzicht van de activiteiten van een kleine, zelfstandige kapper. Diverse facturen zijn nog handgeschreven, sommige zelfs met potlood.

De leverancierslijst bevat landelijk bekende bedrijven als:

Andrélon Bodegraven (bekend haarwater)

Beiersdorf N.V. Chemisch Pharmaceutische Fabriek

N.V. Eau De Cologne Fabriek J.C. **Boldoot** te Amsterdam

Chlorodont N.V. te Amsterdam (bekend tandpasta-merk)

Colgate-Palmolive Handelsmij N.V.

Dobbelman Nijmegen, cosmetica, toiletzeppen, wasmiddelen

Gillette Safety Razor Company of Holland te Amsterdam

Medinos Laboratoria te Amersfoort

N.V. **Odol** Company te Amsterdam, bekend van het "mondwater"

N.V. Cosmetische Fabriek "**Prodent**" te Amersfoort, de fabrikant van Prodent tandpasta

Trouw Amsterdam. Weekbladabonnement 4e kwartaal 1947 fl. 2,05

Zeepfabriek "**De Vergulde Hand**" "de oudste zeepfabriek ter wereld" te Amsterdam

Uitgestorven belastingvorm als de aanslag **Personele Belasting** (in 1936 fl.14,85, in 1937 fl. 16,50) in de volksmond "Weeldebeldasting" genoemd.

Aanslag "**Ongevalwet van 1921**" door de Raad van Arbeid, nu vervangen door allerlei sociale regelingen als ziektewet e.d., waarop de werkgever t.b.v. zijn personeel een op het loon gebaseerde premie moest betalen. Maar ook veel lokaal bekende en grotendeels niet meer bestaande **Harderwijkse bedrijven** als:

Fa. **Arendsen & Zn.** Houtzagerij en Houthandel, telefoon 109 (1946)

Ten Broek's Woninginrichting, Bruggestraat 38, telefoon 18

Drukkerij Flevo, Vijhestraat 3, telefoon 27

P. Goossens, Rijks Gediplomeerd, Mr. Schilder, Kamerbehang, Brugge-
straat 6

Harderwijk Vooruit, visserijvereniging

Gemeente Harderwijk, definitieve aanslag schoolgeld 1948/1949 fl. 20,=
Harderwijksche Waterleiding (voor 3 maanden geleverd water fl. 0,50 in
1936)

Hazenbergh, arts te Harderwijk, telefoon 189

Meubelfabriek **A. den Herder**, Wilhelminalaan 8

T.G. den Herder, Matrassenfabriek, Wilhelminalaan. (2-Persoons bedstel,
zijden deken en 4 stoelen fl. 54,10 in 1937)

Gebr. v.d. Kamp, Kerkstraat 37. Brandstoffenhandel

S. Karssen, Doelenstraat 10. Huisschilder, Behanger, Glazenmaker

A. Klaver, loodgieter, koper- en blikslager, Bruggestraat. (haardkachel +
achterplaat inkl. plaatsn fl. 64,10 in 1937)

G. Krijger, arts, Stationslaan 14, telefoon 189

J.W. Meijnen, arts, Bruggestraat 35, telefoon 35

Firma S(am) Mulder, een kruideniersgroothandel, telefoon 95

"**De Olifant**", Tabak- en Sigarenfabriek van de heer Goossens, telefoon 71
(honderden facturen met daarop o.a. merken tabaksproducten zoals
Turmac, Casimir, Karel I, Willem II, Lincoln, Bolero, North State, Panter,
Fair Play)

H. Schaftenaar, elektrische brillenslijperij, goud- en zilverwerken, graveer-
inrichting, uurwerken, optiek

Henk Scheer, Electro-Technisch Bureau, Donkerstaat 49, telefoon 208
(later Scheer & Foppen)

Schilder's Nieuws- en Advertentieblad, verschenen tot december 2002.
Een abonnementsprijs van fl. 0,25 voor een kwartaal en fl. 0,40 voor een
Nieuwjaars Advertentie

G. Slingerland, Smeepoortenbrink. Electriche- en autogene las- en snij-
inrichting, stoomsmederij en gedipl. hoefsmid.

L.J. Smeulders, behangerij en stoffeerderij, Luttekepoortstraat 11

Jac. Vastenburgh, Burger- en Militaire kleermakerij, Kerkstraat 10

Gebr. Visch, aannemersbedrijf, Hoogstraat 34

Firma I. Wedding, uitgave Overveluwsche Bladen, opgericht in 1844.
Abonnement 3e kwartaal 1937 fl. 0.50

Fa. W. Wielenga, boekhandel, advertentiebureau en leesbibliotheek
telefoon 55

Firma A.J. Wuestman, sinds 1870, tel. 40. Boek- , Papier- en Kantoor-
boekhandel. Groothandel in winkelpapieren

E. van der Zande, Stoom-, Wasch-, Strijk- en Mangelinrichting

Leuk zijn ook producten als **Brillantine haarcrème** voor fl. 0,20 per tube
(1936)

Samenstelling bestuur, werkgroepen en meewerkende leden

Bestuur:	Straat	Plaats	telefoon	functie
N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	Harderwijk	42 13 42	voorzitter
P. Stellingwerf	Metten Gerritskamp 5	Harderwijk	55 23 42	secretaris
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	Harderwijk	41 44 31	penningm.
J. C. de Groot	Stationslaan 165	Harderwijk	42 82 72	excursies
R. Schouten	Roggelaan 6	Harderwijk	06-49751078	pr

Redactie:

R.K.S. Beute	Smeepoortenbrink 17	Harderwijk	41 62 63	hfd.red.
G. Verwijs-ten Hove	Friesegracht 13	Harderwijk	42 06 93	lid
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	Harderwijk	41 44 31	lid

Ledenadministratie

K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	Harderwijk	41 44 31	
----------------	-----------------	------------	----------	--

Werkgroep archeologie:

N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	Harderwijk	42 13 42	voorzitter
namens de Archeologische Werkgroep Nederland:				
H.W. Stuurman	Rietgorsmeen 74	Harderwijk	43 48 78	lid

Werkgroep genealogie:

R. Uittien-Jacobs	J.P.Heyelaan 58	Harderwijk	41 44 31	voorzitter
G. Verwijs-ten Hove	Friesegracht 13	Harderwijk	42 06 93	lid
A. Jansen	Nassaulaan 5	Ermelo	55 16 03	lid
J.J. Pettinga	Emdenmeen 14	Harderwijk	42 03 10	lid
E. Numan-Boumans	Venkel 24	Dronten	0321-338212	lid
J. v. Bruggen-Moorkamp	Zeilmakerstraat 2	Harderwijk	41 00 18	lid
C. Bruinink-Visser	Melis Stokelaan 33	Harderwijk	42 51 15	lid
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	Harderwijk	41 44 31	lid

Werkgroep Kroniek van Harderwijk:

G. Verwijs-ten Hove	Friesegracht 13	Harderwijk	42 06 93	lid
G. Berends	Rederijkerstraat 8	Harderwijk	41 34 98	lid
A.F. van Eeden	Selhorsthoof 3	Harderwijk	41 41 36	lid

Werkgroep Open Monumentendag

N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	Harderwijk	42 13 42	voorzitter
R. Poolen-Brouwer	Kruisweg 4	Hierden	41 73 24	lid
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	Harderwijk	41 44 31	lid
Namens het Stads Gilde:	Mevr. A. Philipsen	Harderwijk		

Werkgroep Excursies

Fam. Knook	Irenelaan 6	Putten	35 88 57	voorzitter
J.C. de Groot	Stationslaan 165	Harderwijk	42 82 72	lid

Werkgroep Geveldocumentatie

R.K.S. Beute	Smeepoortenbrink 17	Harderwijk	41 62 63
--------------	---------------------	------------	----------

Werkgroep Website

R. Schouten	Roggelaan 6	Harderwijk	06 -49751078
-------------	-------------	------------	--------------

Werkgroep Redactiecommissie "Harderwijkreeks"

J.J.H. Kooiman	Burg. Numanlaan 76	Harderwijk	41 96 38
----------------	--------------------	------------	----------

J.P.H. van Valderen	Muntplein 21	Harderwijk	43 07 44
---------------------	--------------	------------	----------

Werkgroep Verspreiding Vittepraetje

Hoofddistributeur	P. J. van Wageningen		41 73 35
-------------------	----------------------	--	----------

Reserve hfd.distributeur	G. Berends		41 34 98
--------------------------	------------	--	----------

Verspreiders**wijk**

	naam	adres	telefoon
1 = Stadsweiden 1	B. Karssen	Gruttomeen 39	42 10 73
2 = Slingerbos	Mevr. C.Deitmers	Stationslaan 117-19	41 51 55
3 = Wittenh./Veldkamp	Mevr. de Vries	Rooseveltlaan 24	
4 = De Stad	Mevr. E. Beute-Oskam	Smeepoortenbrink 17	41 62 63
5 = Stadsdennen	H. Schaaf	Guido Gezellelaan 4	41 43 38
6 = Stationslaan	H. Skora	Churchill-laan 23	41 53 97
7 = Zeebuurt	L. Postma	Hendric Stevinstraat 8	41 51 78
8 = Hierden	Mevr. Messerschmidt	Zuiderzeestraatweg 61	45 21 83
9 = Ermelo	T. Goossens	De Acht Schepel 18	55 42 76
10 = Frankrijk	B.A.M.M.v.d.Voordt	Kuulekamp 6	41 96 15
11 = Drielanden	N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	42 13 42
12 = Ceintuurbaan	P. J. van Wageningen	Mecklenburglaan 84	41 73 35
13= Stadsweiden 2	C.Th. van der Heijden	Bunschotenmeen 21	42 09 71
14 = Vissersbuurt	J.J.H. Kooiman	Burg. Numanlaan 76	41 96 38
15 = Friesegracht	M. van Broekhoven	Friesegracht 7	41 51 73

Reserve-verspreiders Harderwijk

J.C. Bood	Bachdreef 239	43 36 92
-----------	---------------	----------

A. den Oudsten	Burg. Numanlaan 24	42 06 45
----------------	--------------------	----------

Fam. Uittien	J.P.Heyelaan 58	41 44 31
--------------	-----------------	----------

Mevr. J. Spaan-Foppen	Da Costastraat 11	41 55 64
-----------------------	-------------------	----------

reserve-verspreiders Hierden

B. Rugers	Duinweg t.o. 19	45 20 61
-----------	-----------------	----------

Mevr. De Gans	Beekweg 8	45 21 06
---------------	-----------	----------

L.W. Warmenhoven	Oostermheenweg 16	45 19 05
------------------	-------------------	----------

reserve-verspreiders Ermelo

Mevr. Beijer	Azalealaan 11	553020
--------------	---------------	--------

W. Hamstra	Harderwijkerweg 157	423011
------------	---------------------	--------

HARDERWIJK

EENDENKOOI

Oudheidkundige vereniging
"HERDEREWICH"
Postbus 210,
3840 AE Harderwijk